

CSAPÓ LÁSZLÓ – PECZÖLI ÁKOS**Dél-afrikai biztonsági kihívások: bűnözés****South-African security challenges: criminality****Absztrakt**

Szerzők célja jelen publikáció keretében bemutatni a Dél-afrikai Köztársaság biztonság kihívásai közül a jelenkori bűnözést, és annak immár évtizedes trendjeit.

A trendek közül részletesen bemutatásra kerül a szervezett bűnözés, az emberölés, szexuális erőszak, valamint az orvvadászat.

A publikáció kitér a rendőrség és a magánbiztonsági társaságok viszonyára és hatékonyságára is.

Abstract

Authors intend to introduce recent South African criminality as a security challenge and trends of a decade.

Detailed introduction presented on trends as organized crime, homicide, rape and poaching.

Recent publication also overviews relations of police and private security companies and their effectiveness.

BEVEZETÉS

A Dél-Afrikai Köztársaság, mint a világ élvonalába tartozó „rendszer-váltó ország” az elmúlt időszakban a 2010. évi futball-világbajnokság kapcsán kapott nagyobb figyelmet.

A hírek nagyobb része az okok feltárása nélkül a magas kriminalitási rátáról szólt, valamint az – a Brazíliában is szokványosnak tekintett – felkészülési problémákról szólt.

A pillanatképszerű tudósítások nem szóltak az ország 1994. óta elért eredményeiről és az ország előtt álló hosszú útról, valamint az ördögi körszerűen összefüggő kihívásokról, mint a gazdasági egyenlőtlenség, szociális ellátás állapota, az AIDS és járulékos szövődményei hatása, a népesség összetétele, az instabil államok (Zimbabwe) közelsége, valamint a jelen tanulmány vizsgálati tárgyát képező bűnözés.

Az afrikai kontinens legdélebbi területén fekvő ország olyan, mint a mesebeli királykisasszony; szépsége a végzete. Történelme folyamán területén megfordultak a portugálok, a

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

hollandok, az angolok, véres háborúkat vívva az őslakosok teljes háttérbe szorításával¹, majd az elnyomást sajátos rendszerbe – apartheid – betonozták.

A szisztéma stabil politikai vezetést hozott létre, amely a feketék elkülönítését, jogfosztottságát és kulturális háttérbeszorításuk mellett munkaerejük kiaknázását tűzte ki célul és valósította meg a Nemzeti Párt 1949-es hatalomra jutásától 1994. április 27. napjáig.

Az állam az apartheid miatti gazdasági és fegyverembargók ellenére is kiemelkedő mutatókkal rendelkezik, amely hozzájárult az állam folyamatos fejlődésének fenntartásához. Ennek köszönhetően a Szub-szaharai földrész "motorjaként" a biztonságpolitika területén betöltött szerepe sem hanyagolható el.

Az állam belső stabilitása azonban a fent említettek szerint több, egymással kölcsönhatásban levő komoly kihívás elé néz.

BŰNÖZÉS

A bűnözés fogalma szerint társadalmi tömegjelenség, amely központi eleme a büntetőjogi normaszegés² és a védett jogtárgyak veszélyeztetésével közvetlen és közvetetten is az állam fennmaradását veszélyezteti.

Direkt módon az adóbevételek kiesésével, a bűnözés által okozott károk kezelésével, az egyre növekvő rendvédelmi szféra fenntartásával (összefoglalva a pénzforrások kurtításával), mivel a hagyományos gazdasági folyamatok illegális megfelelője a feketegazdaság.

A bűnelkövetés indirekt módon a közmorált rombolja, és az állam polgárai közötti személyes – és üzleti bizalmat, ez szintén a mindennapi élet költségeinek emelkedését okozza.

A bűnözés kumulatív hatása tehát a rosszabb társadalmi összközérzet és, hogy minden ember tényleges érintettség nélkül is érzi a hatásait és viseli terheit.

A bűnözésnek van úgy nevezett természetes rátája, ez a nyugalmi állapotban levő, kiegyensúlyozott és kellően mobil társadalmakra jellemző, pontosan nem meghatározható, de érezhető mérték; a kor színvonalának megfelelő nyugodt és kényelmes életével egyet nem értők viselkedése. Az elmozdulás mértéke függ a társadalmi feszítőerők nagyságától, ezek pontosan visszatükrözik a politikai, gazdasági, kulturális hatások által létrehozott szociális viszonyokat.

Az általános értékmérő a közbiztonság szintje, amely fogalmát a biztonság általános definíciójából³ – fizikai veszély hiánya, fenyegetésmentes állapot, védettség – lehet levezetni.

¹ THOMPSON. Leonard: A History of South Africa, Yale University Press, London, 2001. ISBN: 978 0 300 08776 5

² GÖNCZÖL, Katalin (szerk.): Kriminológia – Szakkriminológia, Complex Kiadó, Budapest, 2013. ISBN: 978 963 224 892 9

³ Hadtudományi Lexikon A-L, szerk.: Szabó József, Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest, 1995. ISBN: 963 04 5226 x pp. 144

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

A közbiztonság hiányának legszélsőségesebb szemléltető eszköze a bukott államokban figyelhető meg, ahol „hiányoznak az állami működés feltételei és jelei, a mindennapok biztonsága és folyamatossága, a fenyegetések elhárítása, a belső szervezeti harmónia, és a hatékonyan érvényesített legális és legitím erőszak monopóliuma.”⁴

Amíg nincs közbiztonság, az állam nem tud hitelesen kommunikálni sem a belföldi, sem a külföldi üzleti partnerek, sem a szélesebb utazóközönség részére. A nemzetközi üzleti világ konzervatív világa minden kockázatot beáraz, a legkisebb gazdasági-, logisztikai- vagy jogi turbulencia felárat jelent, és rontja a befektetési környezetet.

A DÉL-AFRIKAI VISZONYOK KIALAKULÁSA

A dél-afrikai bűnözés általános helyzetképeinek ismeretéhez elengedhetetlen az apartheid-rendszer közel 45 éves története „eredményeinek” számbavétele.

A totális faji szegregációt hirdető Nemzeti Párt osztályozta a populációt, amely eredményeként

- a fehérek kivételével senki nem rendelkezett szavazati joggal,
- a fajok közötti házasságot és szexuális kapcsolatot betiltották,
- az társadalom szféráiban (oktatás, tömegközlekedés, ipar és a kereskedelem) ismét megjelentek a fehéreknek fenntartott pozíciók,
- a fekete oktatási rendszert központosították, finanszírozásukat a helyi adóbevételekhez kötötték, ezáltal alacsony színvonalra ítélve őket,
- a feketék mozgását korlátozták a fehérek lakta negyedekben,
- a feketéket vagy a számukra fenntartott elővárosokba („townships”), vagy munkásszállókba kényszerítették.

A további törvények mintegy finomhangolásként párhuzamos társadalmi alrendszereket hoztak létre a köznevelés, az oktatás, az egészségügy és egyéb szociális szolgáltatások területein.

A tiltakozókat elnyomták, szervezeteiket betiltották, esetleges további tevékenységük hazaárulásnak és terrorizmusnak minősült.

Az Afrikai Nemzeti Kongresszust (African National Congress, ANC) 1952-től polgári engedetlenségi mozgalmat hirdetett és 1955-ben elfogadta a Szabadság Chartát (Freedom Charter), majd a fegyveres ellenállás mellett döntött, miután a rendőrség 1960. március 21. napján a Sharpeville-i mérsárlásban fegyvertelen tüntetőkre nyitott tüzet.

Az ellenálláshoz csatlakozott a Nemzet Lándzsája (Umkhonto we Sizwe, Spear of the Nation, közkeletű nevén MK), amely az ANC fegyveres szárnyaként vált ismertté a Fegyveres Ellenállási Mozgalom (Armed Resistance Movement) és a Pán-afrikai Kongresszus fegyveres szárnya (Pan-Africanist Congress – PAC) mellett.

⁴ PECZÖLI, Ákos: A szomáliai kalózkodás és a bukott államiság összefüggései, Hadtudományi Szemle, 2012/2. http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2012/2012_2/2012_2_alt_peczoli_akos_3_370_377.pdf (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

A rendőrség és a mozgalmak tevékenysége az erőszak spirálját eredményezte, a rezsim a terrorista cselekmények után a kínzásoktól sem riadt vissza

A fehér vezetés a gazdasági fejlesztési zónák mellé telepített bantusztánok megalakításával kettős célt ért el; növelte a munkaerőt a szükséges területen és hivatalos belső, de tekintély nélküli önkormányzatok révén visszaszorította a politikai szervezeteket.

A nyomorgó környezet a fekete lakosságban deviáns viselkedésmintákat hozott létre, amelyek uralkodóvá váltak és tovább éltek generációkon át.

A bantusztánok kialakításával mindennapossá válták a township-ekben a véresebbnél véresebb összecsapások, amelyek következményei az egyre szigorúbb nemzetközi szankciók lettek.

Az új 1983-as alkotmány alapján háromházias parlament állt fel, erős végrehajtási jogkörrel felruházott elnökkel, amely hatására felkelések kezdődtek a Vaal-háromszögben, amelyeket immár nem fojtottak el, ezzel a polgárháború szélére taszítva az országot.

Mindössze 11 évvel az apartheid bukásától, a közbiztonság kritikussá vált, a belügyi erők kivégzésekkel és „piszkos trükkökkel” reagáltak, míg az ANC hasonló brutalitással válaszolt, céljaként a kormányozhatatlanságot kitűzve. Nelson Mandela a börtönből kezdeményezett tárgyalásokat Pieter Botha elnökkel az ország jövőjéről. A rendszer teljes ösztűz alá került, mert még kívülről az apartheid miatti egyre szigorúbb szankciók, addig belülről az erősödő ANC fojtogatták.

Több kormányzati, ANC egyeztetést követően Botha végül 1989-ben találkozott Mandelával, később pedig a megoldhatatlannak látszó konfliktus során súlyos egészségügyi problémáira hivatkozva először a párt tagságáról, majd a miniszterelnöki posztról is lemondott.

Összefoglalva, a bukott rendszer hátrahagyott egy, mennyiségileg az ország népessége nagyobbik részét kitevő, kulturális gyökereitől elszakított, családi kötelekeitől megfosztott, oktatás szempontjából hiányosságokkal küzdő, politikailag éretlen, de bosszúsomjas, önmagáról korlátozottan gondoskodni tudó, a társadalmi rend ellen fenntartásokat tápláló, rossz egészségügyi állapotban levő deviáns fekete tömeget.

Az ország alkotmányát az akkori elnök, Nelson Mandela 1996. december 10. napján írta alá, amely 1997. február 04. napján lépett hatályba, eszerint az ország demokratikus alapokon nyugvó köztársasággá vált, a szabadságjogok széles körét biztosítva polgárainak.

BŰNÖZÉS ÁLTALÁNOS TRENDJEI

Az ezredforduló környékére a Dél-Afrikát sújtó társadalmi problémák eszkalálódása következett be, azaz a bűnözés és az illegális bevándorlás döbbenetes méreteket öltött. A bűnözés óriási mértéke (*amelynek fő epicentruma Johannesburg*) azonban nem csak a társadalom szerkezetét és felépítését veszélyeztette, hanem a gazdaság egészére volt kihatással.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

Magyarország konzuli szolgálata az alábbi tájékoztatást nyújtja az országba látogatók számára: „...az élet és vagyon elleni bűncselekmények száma az utóbbi években jelentősen csökkentek, köszönhetően a rendőri jelenlét megerősítésének, a bűnüldöző szervek határozottabb fellépésének és a veszélyes körzetek bekamerázásának. A bűncselekmények 30%-a erőszakos jellegű. Ezek többségét azonban a turisták által látogatott helyektől távol eső külvárosokban (township) követik el. A külföldi látogatók sérelmére elkövetett bűncselekmények elsősorban a nagyobb városközpontokban, hotelek közelében, nemzetközi repülőtereken, busz- és vasútállomásokon fordulnak elő. A rablások, betörések, gépkocsi eltulajdonítások nagy részét fegyveresen követik el, melynek következtében az ilyen esetek gyakran járnak személyi sérüléssel és vezetnek gyilkosságokhoz. A nagyobb tömegeket vonzó eseményeken számítani lehet a bűnözői aktivitás növekedésére...”⁵

A dolgozatban a teljesség igénye nélkül szerzők kitérnek az

- emberölések elkövetési formáira,
- a szervezett bűnözés jellegzetességeire,
- a nemi erőszak trendjeire,
- és az orvvadászat, mint országspecifikus bűncselekmény bemutatására.

A Dél-Afrikai Köztársaság több szörnű leírás szerint a 2000-es években nem, vagy erősen korlátozottan tudta ellátni állampolgárai védelmével kapcsolatos feladatait, a 2002-es évről szóló hivatalos adatok szerint 2002 első kilenc hónapjában tizenötezer embert öltek meg, ez azonban csak a bejelentett emberölések száma. A lopások, a fegyveres rablások, a gyakran halállal végződő gépkocsi lopások, betörések számát megbecsülni sem lehet, rendőrségi adatok szerint minden 17. másodpercben megölnek vagy megerősokolnak valakit az országban.

A bűncselekmények különös célpontjai a fehér farmerek és családjaik, akik a földfogaló mozgalmak és a vidéken portyázó bűnbandák ellen komplex biztonsági rendszereket építenek ki, és önvédelmi képzéseken vesznek részt, esetleg elhagyják az országot, angol anyanyelvű területeken folytassák életüket – problémamentes bevándorlóként.⁶

Bár nem kapott nagy nyilvánosságot, de a kormányzat mintha a fekete bőrű bandáknak adna szabad utat, amikor "az ország földjeinek újrafelosztásának" szükségességéről beszél.

A farmokon élők sincsenek biztonságban,⁷ volt akinek a holttestét főzés útján dolgozta fel a „tradicionális gyógyító”⁸ és a híradások gyakoriságából következően általánosnak és elterjedtnek nevezhető a farmokon való rajtaütések gyakorlata.

⁵ Dél-Afrika, Magyar Külügyminisztérium <http://konzuliszolgalat.kormany.hu/afrika?del-afrika> (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

⁶ Mi történik Dél-Afrikában? II. rész, gondola.hu, 2007. február 03. http://www.gondola.hu/cikkek/52654-Mi_tortenik_Del-Afrikaban_II_resz.html (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

⁷ South African farmers fearing for their lives, The Telegraph, 2012. 12. 01. <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/southafrica/9716539/South-African-farmers-fearing-for-their-lives.html> (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

A helyzet olyan mértékben eszkalálódott, hogy a Grúziába való tömeges kiköltözés ötlete is felvetődött.⁹

BŰNÖZÉS: SZERVEZETT BŰNÖZÉS

A szervezett, vagy félig szervezett bűnözés is kiépült az országban; a félpolitikai és muszlimbázisú Pagad-banda, börtönökben aktív, a több alcsoportok tömörítő Számok-banda (Numbers Gang), a védelmi pénzekben, prostitúcióban, drogban érdekelt Ronda Macskák-banda (Ugly Cats) valamint a beszédes nevű Nehéz Megélhetés-banda (Hard Livings Gang).¹⁰

A legszervezettebb és legveszettebb hírű a Numbers, amely főként a börtönökben aktív. A legendák szerint valamikor a XIX. század végén alakult, amikor egy bizonyos Po nevű nomád két fekete fiút a bányamunka ellen hangolt, további tagokkal szervezetté alakította a társaságot, majd a kidolgozott rituálék (állati vér ivása, szerveik megtartása, a 28-as csoportban a homoszexualitás), a számokat az első tagság száma adta ki.¹¹

A főcsoport központja a Western Cape börtön, gyökere az elnyomott feketék egymásrautaltsága, exkluzivitásukat saját szokások, nyelv és nyers belső igazságszolgáltatás jellemzi mind a három – 26, 27, 28 számokkal jelölt – brigádot.¹²

A „nyilvános” belső munkamegosztás szerint a 26-os banda a szerencsejáték, csempézés, pénzmosás, a 27-es banda a belső törvények betartásáért felel, míg a 28-as csoport a riválisok, börtönőrök és engedetlen tagok kivégzésével megbízott harcosok. A harcosok klubja végtelen egyszerű motivációt választott az arany és az ezüst tagság bevezetésével, az ezüst a csoport szexrabszolgáit jelzi, a másik csoportba csak emberölés elkövetésével lehet bekerülni.

A banda nyelve az összes környékbeli nyelvből tevődik össze, amelyet a bekerülőnek a szokásokkal és banda történetével a beavatás során meg kell tanulni, valamint legalább ennyire fontosak a tisztelgések és a tetoválások.

A elkövetők szabadlábban a magas munkanélküliségi rátájú külvárosokban lelhetőek fel leginkább, a „cétalan” erőszakos bűnözés mellett dívik a fegyverkereskedelem, a kábítószert forgalmazás is.

⁸ *African Witchdoctor Found Cooking White Afrikaner Farmer Body Parts, ?, The New Observer, 2013. 03. 21.* <http://newobserveronline.com/african-witchdoctor-found-cooking-white-afrikaner-farmer-body-parts/> (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

⁹ *Will South African Farmers Move to Georgia en masse?, The New Observer, 2013. 07. 23.* <http://newobserveronline.com/will-south-african-farmers-move-to-georgia-en-masse/> (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

¹⁰ SULLIVAN, Chris: *Warriors: The World's Most Violent Gangs - Part Two*, Sabotage Times, 2013. 04. 12. <http://sabotagetimes.com/life/warriors-the-world%E2%80%99s-most-violent-gangs-part-two/> (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

¹¹ *History of the Number, d.n.* <http://thenumbersgang.weebly.com/history-of-the-numbers-gang.html> (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

¹² *The Numbers Gang – South Africa's Biggest Gang*, 2013. 09. 27. <http://www.sickchirpse.com/the-numbers-gang-south-africas-biggest-gang/> (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

BŰNÖZÉS: EMBERÖLÉS

A bűnözés tekintetében aggasztó, hogy bár az amerikai kontinens átvette a vezetést az emberölések tekintetében az afrikai kontinens elől,¹³ az ENSZ illetékes szervének jelentése szerint mindig aggasztó a helyzet. Az afrikai kontinensen a déli régióban a legmagasabb az emberölések száma, 1995 és 2011 évek között stabilan leszálló trendet mutatva 100.000 főre vetítve 64,9 esetről 30 esetre csökkenve, ezt csak 2012 év törte meg, a legfertőzöttebb Fokváros volt.¹⁴

Az 1999-2009 éves periódusban a nők elleni elkövetett emberölések aránya a felére esett, azonban a kapcsolati (közeli partnerek közötti) erőszakban megölt nők száma közel sem esett hasonló ütemben, az ország női emberölési rátája továbbra is ötször magasabb.

Dél-Afrika három nagyvárosában Fokváros, Durban és Gautengben kimutatható volt 2001-2005 között, hogy a löfgyverrel elkövetett emberölések idegenek között, az éles tárgyakkal elkövetett emberölések közeli partnerek között és családon belül, valamint személyközi konfliktusokban használták fel. A regionális összehasonlítást és elemzést persze megnehezítik a hiányzó közigazgatás, a bejelentetlen esetek, a statisztikai hiányosságok, ezek az okok azonban – legalábbis a nyers adatokat illetően – Dél-Afrikában nem állnak fent.

BŰNÖZÉS: SZEXUÁLIS ERŐSZAK

Legalább ugyanekkora probléma a nemi erőszak is az országban. A publikációban a szerzők annak közkeletű elfogadottsága miatt, következetesen a „nemi erőszak” megjelölést használják, azonban a referenciák között a hatályos magyar büntető jogszabályban szereplő „szexuális erőszak” megjelölést tüntették fel a későbbi hivatkozások megkönnyítése miatt.

A bűncselekmény megítélése kulturálisan eltérő, ennek megfelelően alakultak ki a büntetőjogi elhatárolások, tekintettel a sértett és az elkövető korára, nemére, fizikai- és elmeállapotára, a köztük fennálló társadalmi viszonyra, az erőszak és a fenyegetés formáira, és a szexuális aktus jellegére.

A háborús övezetekben általános a kiszolgáltatott emberek sérelmére – mint a leigázás maximuma, és akiktől nincs mit elvenni – elkövetett általános bűncselekmény, egyetemesen létezik Szomália menekülttáboraiiban, India szegénynegyedeiben, és része Dél-Afrika mindennapjainak.

¹³ Americas overtake Africa as region with most murders, The Guardian, 2014. 04. 10. <http://www.theguardian.com/world/2014/apr/10/americas-overtake-africa-most-murders> (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

¹⁴ UNDOC: Global Study Homicide 2013. pp. 23. https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/GSH2013/2014_GLOBAL_HOMICIDE_BOOK_web.pdf (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

A bűncselekmény nyomozása alapvető lehetőségeit meghatározzák a rendőrségi hatáskört és feladatokat előíró adott ország jogszabályai, a rendelkezésre álló állomány és eszközpark, a reagálóképesség, és sajnálatos módon a többi elkövetett bűncselekmény súlyossága.

A bűncselekmény kriminalisztikai sajátosságait követve alapvető feladat az áldozat védelme és megóvása a további megrázkódtatástól, elkülönítése a sokkoló faktoroktól, a személyre szabott orvosi- és pszichológiai ellátás, lehetőség szerint azonnal helyszíni szemle, a tárgyi bizonyítékok szakszerű begyűjtése, valamint az elkövető azonosítása és felelősségre vonása.

A rendelkezésre álló adatok alapján a módszertan nem valósul meg minden elemében; a dél-afrikai kultúra szerves részét képezi a nemi erőszak, 2006-os adatok szerint évi 55 ezer nemi erőszakot jelentenek Dél-Afrikában, a valószínű látencia alapján hússzoros a különbség – azaz becsülhetően budapestnyi – egy millió nőt erőszakolnak meg¹⁵. Egy 2009. évi AIDS-szűrőre felvett, önbevalláson alapuló felmérés adatai alapján a férfiak egynegyede erőszakolt meg nőt tinédzser éveitől, és 5% az utolsó erőszakot az utolsó egy évben követte el.¹⁶

A felmérés szerint az erőszakos férfiak között kétszer gyakoribb a HIV-vírus (Human Immunodeficiency Virus, emberi immunhiány-előidéző vírus) az AIDS-betegséget előidéző (szerzett immunhiányos tünetegyüttes) kórokozó, amely a kedvező közegben megállíthatatlanul terjedhet, mivel az erőszakot elkövetők egynegyede szintén vírushordozó. További faktor, hogy az elkövetők 3%-a férfiak (fiúk) sérelmére követte el az erőszakot.

A nemi erőszak kulturális alapja az hierarchiában megkérdőjelezhetetlen férfi felsőbbrendűség.

Hiába az 1994 utáni politikai szerepvállalás, a nőket a parlamentben is lenézik. Ezzel jár együtt a női „nem” elfogadhatatlansága, azzal a törzsi vonással, hogy a valódi férfiasság megnyilvánulása a nők megerőszakolása. Az erőszak mögöttes célja, hogy az áldozatoknak a megfogadó gyermek vagy sérülések miatt ne legyen lehetőségük továbbtanulni, hanem a hagyományos szerep keretében a férfiak számára biztosítsanak hátteret.¹⁷

A nemi erőszak oka lehet olyan erőszakos vagy elleni bűncselekmény, tipikusan rablás, vagy kifosztás, amely során ébred motiváció a cselekmény elkövetésére.

A felelősségre vonás az igazságszolgáltatási rendszerben esetleges, az ügyek mindössze 7%-a jut el bírósági szakba, amely a feljelentési kultúrára is visszahat.

A kevés kivételek egyike a dél-afrikai rémnek nevezett, előzetes letartóztatását töltő Sifiso Makhubo, aki a gyanúsítás szerint HIV-fertőzöttsége tudatában 2006 januárja és

¹⁵ Naponta 2800 nőt erőszakolnak meg Dél-Afrikában, MTI, 2006. 04. 20.

<http://velvet.hu/onleany/rape0420/> (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

¹⁶ Quarter of men in South Africa admit rape, survey finds, The Guardian, 2009. 06. 07.

<http://www.theguardian.com/world/2009/jun/17/south-africa-rape-survey> (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

¹⁷ Attól érzik férfiak magukat, hogy nőket erőszakolnak, MNO, 2012. 05. 12.

<http://mno.hu/kulfold/attol-erzik-ferfinak-magukat-hogy-noket-eroszakolnak-1073545>

(letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

2011 februárja között 35 gyereket és két nőt erőszakolt meg, majd cellájában felakasztotta magát.¹⁸

Beszédes adat, hogy Jacob Zuma elnök is állt a bíróság előtt nemi erőszak vádjával, ahol miután a sértettet viszontvádolta, azt énekelte; „égessük meg a ribancot”. Zuma, akinek 18 gyermeke van és hitet tett a poligámia mellett, többek közt AIDS-cel kapcsolatos, nem teljesen megalapozott kijelentéseket tett.

Az elnöki példának megvan a hatása, a „miért nem lehet több barátnőm”- kultúra terjedésével, a maskulin retorika a hagyományos törzsi kereteket idézi, nem a XXI. század – olykor valóban életidegen – trendjeit.

Az elkövetési módok között ki kell emelni a csoportos erőszakos (gang rape) és a homoszexuálisok-leszbikusok sérelmére elkövetett javító nemi erőszak (corrective rape) jelenségeit, ezek általában együtt járnak a sértett bántalmazásával és esetenként kés általi életveszélyes sebesülések okozásával.

Egy jellemző elkövetési módja, a „jackrolling”, amikor a városi őrzőjárat során a gépjárműből kiszemelt és elrabolt áldozatot hosszabb ideig tartják fogva az erőszak elkövetői, a rituálé jelentősége, hogy a „gang” tagjai között köteléket hoz létre.

Dél-Afrikában – bár a társadalmi szokások változnak – problémás a nemi szerepek kérdése, és a különféle szubkultúrákban a homoszexualitás tabu. A homoszexuális erőszakot vagy a homoszexualitás feltárását a rendőrségi eljárásban nehéz jelenteni.

A tabuból „logikusan” következik, hogy a hibát ki kell javítani, ezért megjelent a lesbikus közösségeket fenyegető „corrective rape” (javító nemi erőszak),¹⁹ amely célja meggyógyítani és szexuálisan reorientálni a lesbikusokat.

Mivel a cselekmény tárgya védett tulajdonság (faj, nem, bőrszín, szexuális orientáció) a „hagyományos” nemi erőszakon túl a minősítés kiegészül a gyűlölet-bűncselekmény (hate-crime) minősített kategóriával, amelynek alapja a sértett valamely hivatkozott és azonosítható csoporthoz való tartozása; nem véletlen, hogy a másságát egyedül nyíltan vállaló Eudy Simelane esett áldozatul az immár önmagán túlmutató, és a közösségnek szánt üzenetet hordozó „javító erőszaknak”.

A főként fekete bőrű lesbikus csoportokat érintő fenyegetés is elterjedt, egy helyi szervezet szerint 2009-ben a megkérdezettek 86%-a nyilatkozta, hogy állandó félelemben él, és a csoport heti 10 „javító erőszakos” esetet regisztrált.

Az önálló büntetőjogi minősítés még nem született meg, azonban nemzetközi jogvédő csoportok már felhívták a figyelmet ennek szükségességére.

Nem szokványos, de létező a férfiak sérelmére elkövetett erőszak is; 18 éves korára ötből két dél-afrikai iskolásfiút akarata ellenére kényszerítettek szexuális közösülésre. Dél-

¹⁸ Meghalt Dél-Afrika réme, Index, 2013. 07. 25.

http://index.hu/kulfold/2013/07/25/meghalt_del-afrika_reme/ (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

¹⁹ Raped and killed for being a lesbian: South Africa ignores 'corrective' attacks, The Guardian, 2009. 03. 12. <http://www.theguardian.com/world/2009/mar/12/eudy-simelane-corrective-rape-south-africa> (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

Afrika összes régiójában 2007-ig nem számított erőszaknak a fiúgyermekek közösülésre való kényszerítése.²⁰ Ennek oka lehet, egyfajta egyenlőségi válaszcsoport, valamint az elszennvedett erőszak miatti bosszú sajátos megjelenési formája.

A férfiak még kevésbé hajlandóak beszélni az esetről, hiszen éppen férfiúi lényegük, erejük és hatalmuk kérdőjeleződne meg azzal, ha felvállalnák az őket ért erőszakot. A hagyományos nemiszerep-felfogás szerint a férfinak erősnek, sebezhetetlennek kell mutatkoznia, ellenkező esetben nem lehet a család és a közösség vezetője.²¹

A nemi erőszak megelőzésére már olyan eszközöket vetnek be a potenciális áldozatok, mint a fogas óvszer,²² borotvapengékkel és tüvel ellátott tampon vagy az indiai fejlesztésű GPS-adóval és riasztóval ellátott alsónemű,²³ a hagyományos gáz-, és festékspray-k, akusztikus riasztók, kések és lőfegyverek mellett.

BŰNÖZÉS: ORVVADÁSZAT

Sajnos nem afrikai specialitás, hogy a kontinens páratlan élővilágát válogatás nélkül megszárolják, ez persze az itt élő veszélyeztetett fajok – orrszarvú, elefánt – túlélése szempontjából csekély vigasz.

A szervezett, transznacionális bűnözés is felismerte az orvvadászatban (poaching) rejülő profitábilis lehetőséget. Az orvvadászat szűk fogalma szerint nem az előírásoknak megfelelően végzett vadászati tevékenységet, kifejtve az idegen (vadász)területen tartózkodó idegen tulajdonban levő, nem az előírt vad(állat), nem a megfelelő időben, nem a megfelelő eszközzel, jogosultság nélkül elejtését vagy elfogását takarja. A háziállatok vadászateszközökkel való elejtése lopás vagy rongálás bűncselekményét valósítja meg.

A veszélyeztetett kör bármilyen a fekete piacon keresett vad lehet, Afrikában a honos elefántok, orrszarvúak és oroszlánok érintettek, agyaruk, tülkük és csontjuk miatt.

Az állatok szerveit orvosságként és potencianövelő szerként használják az ázsiai piacon, míg másokat cirkuszoknak, állatkerteknek, vagy akár – mint a gepárdokat²⁴ – háziállatnak adnak el.

²⁰ Iskolás fiúkat erőszakolnak a dél-afrikai nők, Medipress, 2008. 07. 31.

http://www.vital.hu/nemi_eroszak_del-afrika (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

²¹ Férfiak elleni szexuális erőszak: több ezer eset történik <http://mindennapi.hu/cikk/vilaghir/ferfiak-elleni-szexuális-eroszak-tobb-ezer-eset-tortenik/2011-08-06/5803> (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

²² South African doctor invents female condoms with 'teeth' to fight rape, CNN, 2010. 06. 21.

<http://edition.cnn.com/2010/WORLD/africa/06/20/south.africa.female.condom/> (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

²³ Lingerie to 'help' women fight sexual offences in India, 2013. 03. 31.

<http://archive.indianexpress.com/news/lingerie-to-help-women-fight-sexual-offences-in-india/1095572/1> (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

²⁴ Cheetah smuggling driving wild population to extinction, report says, The Guardian, 2013. 07. 15.

<http://www.theguardian.com/environment/2014/jul/15/cheetah-smuggling-wild-luxury-pets-gulf> (letöltés ideje: 2014. 08. 04.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

A kérdés az ENSZ Biztonsági Tanácsát sem hagyta hidegen 2014. január 28. napján hozott S/RES/2134 (2014) számú a Közép-afrikai Köztársaságról szóló határozatában²⁵ emlékeztet „a kapcsolatra a természeti erőforrások illegális kihasználása... és a fegyverkereskedelem és -prolifерáció között”, a határozat külön nevesíti az orvvadászatot.

Az ENSZ bűnügyi szakosított szerve is foglalkozik a kérdéssel, mind elemzéssel, mind kiképzéssel segíti az érintett országokat.²⁶

Az elefántokat főként Tanzánia, Kenya, Mozambik, Szudán vagy Kamerun területén ejtik el, a vadászok kegyetlenségére jellemző, hogy Zimbabwében ciánnal mérgezték meg itatókat, a mérég sem a csordát, sem a tápláléklánc többi résztvevőjét sem kímélte.²⁷

A WWF (World Wild Foundation – Világ Természeti Alap) összefoglalója szerint²⁸ az orrszarvú szarvát célzó orvvadászati tevékenység az elmúlt években erősen megnőtt, a piacot az egyre kegyetlenebb szervezett nemzetközi bandák uralják, akik fejlett technológiával ejtik el az állatokat, 2009-2012 között kb. 850 orrszarvút – ezek az ismertté vált esetek.

Dél-Afrika 19 nemzeti parkja²⁹ területén az orvvadászat tiltott, a területeken a hadsereg járőrözik. A bloodyivory³⁰ adatai szerint Dél-Afrikában a 17.000 darabos elefántpopuláció területét 85%-ban fedi le a védelmi szolgálat. A Kruger Nemzeti Parkban 2014. május hóig 245 orrszarvút és a kb. 16.000-ból egy elefántbikát ejtettek el orvvadászok, a fokozott ellenőrzés ellenére.³¹ A nemzeti park már az orrszarvúak áttelepítését is megfontolta más területre a vadászó-kitettséggel.³² A kérdés közeli megoldása nem várható.

RENDŐRSÉG

Az imént leírt töménytelen erőszakot a dél-afrikai rendőrség (South African Police Service – SAPS) feladata megfékezni.

²⁵ UN Security Council d.n. [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2134\(2014\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2134(2014)) (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

²⁶ UNODC d.n. <http://www.unodc.org/toc/en/crimes/environmental-crime.html> (letöltés ideje: 2014. 08. 04.)

²⁷ 2013 az afrikai orvvadászat éve, Greenfo, 2013. 12. 26.

<http://www.greenfo.hu/hirek/2013/12/26/2013-az-afrikai-orvadaszat-eve> (letöltés ideje: 2014. 08. 04.)

²⁸ African Rhino Poaching Crisis, WWF, d.n. <http://www.worldwildlife.org/threats/illegal-wildlife-trade> (letöltés ideje: 2014. 08. 04.)

²⁹ South African National Parks <http://www.sanparks.org/> (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

³⁰ Bloody Ivory d. n. <http://www.bloodyivory.org/> (letöltés ideje: 2014. 08. 04.)

³¹ Elephant poaching reported at Kruger national park in South Africa, The Guardian, 2014. 05. 16.

<http://www.theguardian.com/world/2014/may/16/elephant-poaching-kruger-national-park-south-africa> (letöltés ideje: 2014. 08. 04.)

³² South Africa considers plan to move rhinos to protect them from poachers, The Guardian, 2014. 07. 21. <http://www.theguardian.com/environment/2014/jul/21/south-africa-move-rhinos-poachers-kruger> (letöltés ideje: 2014. 08. 04.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

A dél-afrikai rendőrség 1913 és 1994 között, mint az állam minden szerve, elsősorban az államideológiát szolgálta ki, a kisebb államok rendfenntartó szerveinek jogutódjaként. Tevékenysége a háborús időkben kiterjedt a hadsereg segítésére, és a Nemzeti Párt elvei alapján a kapcsolat a militáris jellegű rendőrség formájában maradt fent, az állományt erősen felfegyverezték, külön kiemelve a tömegkezelést.

Az apartheid kiépítése részeként az 1958-as rendőrségi törvénnyel a rendőrségi feladatok közé emelték a zavargások és lázadásellenes műveleteket is.

A rendőrség jogkörei 1965-től kiterjedtek bármely személy és bármilyen típusú jármű átkutatására és bármely dolog elkobzására az államhatártól számított egy mérföldön belül, majd ez 1979-ben nyolc mérföldre, végül 1983-ban az egész országra.

A rendőrség tevékenysége brutálisan hatékony volt a rendszer fenntartásában; kitaróan üldözték a fekete polgárjogi szervezeteket, a fegyveres szárnyak ellen elsöprő erővel léptek fel, 67 ember halt meg rendőrségi őrizetben.³³

Szolgálatuk a társadalom nagyobb fekete bőrű része számára nem mást jelentett, mint az élet minden szeletére kiterjedő elkülönítés fenntartását, zaklatást, a „net blankes”-övezetekből a feketék gyakran brutális eltávolítását.

A rendőrséghez alkalmasság esetén hat hónapos alapképzéssel lehetett felvételt nyerni, a hagyományos tantárgyak mellett szerepet kaptak a militárisabb – elhárító – képzések.

A szervek a számbeli arányok miatt számítottak a lojális állampolgárookra is, fizetés nélküli szolgálat vállalására nyílt lehetőség, a zavargások növekedésével egyre több rendőrré lett volna szükség.

A számbeli mennyiséget az erőszak mennyiségével pótolva vált híressé a Casspir páncélozott csapatszállító jármű, a saját fejlesztésű fegyverekkel harcoló csapaterő.

A rendőrségi szervezet vidéken, amolyan mindenes körzeti megbízotti szervezetben működött, az igazságszolgáltatásban több szerepkört ellátva például helyi bíróságokon is dolgozhattak.

Az erjedés az átmenettel kapcsolatos tárgyalásokkal indult el, a korábban felvételt nyert fekete bőrűek még rasszazonos osztályokban tanultak, ez 1993-1995 között teljesen megváltozott.

A rendőrség neve Dél Afrikai Rendőrszolgálatra (South African Police Service – SAPD) változott, víziója egyezően az alkotmány 11. fejezetével Dél-Afrika minden polgárának nyugodt és biztonságos környezetet teremteni, küldetése megelőzni és küzdeni, kinyomozni, minden ellen, amely a közösség nyugalma és biztonságát veszélyeztet, biztosítani az elkövetők igazságszolgáltatás elé vitelét, azonosítani a bűnözés okait, valamint a rendőrségről szóló 1995. évi 68. törvény alapján ellátni egyéb feladatait.³⁴

³³ List of Deaths in Detention, South Africa History Online, d.n. <http://www.sahistory.org.za/topic/list-deaths-detention> (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

³⁴ South African Police Service Home Site – History <http://www.saps.gov.za/about/history.php> (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

A rendőrség az alapelvekből is látszóan polgárbarátabb formát kapott, noha a szép szavak ellenére úgy tűnik, a brutális bánásmód és a kínzás nem tűnt el a cégnél, míg korábban a politikai foglyokat, – vallomásaik szerint – most a bűnözőket verik büntetlenül. A kutatások szerint az erő indokolatlan vagy túlzott alkalmazása, a bántalmazás és a kínzás általános nyomozási gyakorlat, és többen bele is haltak a kíméletlen bánásmódba.³⁵

Az ország rendvédelmének részei a titkosszolgálatok, amelyek legújabb kori történetét természetesen kettétöri a rendszerváltás; az 1969 és 1980 között fennálló Dél-afrikai Állambiztonsági Iroda (South African Bureau of State Security, hibásan elterjedt nevén BOSS), majd az 1994-ig működő Nemzeti Hírszerző Szolgálat (National Intelligence Service - NIS). A szervezetek feladata az apartheid idején egyértelműen a rendszer fenntartása – ennek körében kiemelten a rendőrség támogatása – volt, a szerző a diszkreditált tagokra a később taglalandó magánbiztonságról szóló részben tér ki részletesen.

Ezeket követte a Nemzeti Hírszerző Ügynökség (National Intelligence Agency – NIA) amelyet az új rendszerben a 2009-től Állambiztonsági Ügynökség (State Security Agency – SSA) váltott fel,³⁶ a hagyományos hírszerző-elhárítási feladatokat végezve.

A rendszerben természetesen működnek katonai felderítő szervezetek is, a katonai célú hírszerzési tevékenység, valamint áttételesen a nagyobb kihatású bűncselekmények felderítése érdekében.³⁷

Érdekes adalék, hogy az apartheid-éra végén a rezsím felállította a Dél-afrikai Civil Együttműködési Irodát (South African Civil Cooperation Bureau – CCB), amely nevével ellentétben az apartheid-ellenes személyek semlegesítésére, az ANC-létesítmények megsemmisítésére és az ENSZ-fegyverembargó megkerülésére szakosodott.³⁸

MAGÁNBIZTONSÁGI TÁRSASÁGOK

A bűnözés ellen a rendőrség tehetetlensége és a nyomozások alacsony határfoka miatt a világon az egyik legnagyobb méretű szektort képviselő magánbiztonsági szolgálatok segítségével veszik fel a harcot.

A magánbiztonsági, régebbi nevükön magán katonai vállalatok évtizedes múltra tekintenek vissza Afrikában, a katonai feladatokat fizetség ellenében ellátó szervezetek azonban az ókor óta ismertek.

³⁵ Apartheid culture of police brutality still alive today, Mail and Guardian, 2014. 01. 31. <http://mg.co.za/article/2014-01-30-apartheid-culture-of-police-brutality-still-alive-today> (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

³⁶ State Security Agency Home Site, d.n. <http://www.ssa.gov.za/FAQs.aspx> (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

³⁷ South African Intelligence Agencies, FAS.org, d.n. <http://www.fas.org/irp/world/rsa/> (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

³⁸ South African Mercenary Outfit Training Troops in Somalia, GlobalResearch, 2011. 01. 02. <http://www.globalresearch.ca/south-african-mercenary-outfit-training-troops-in-somalia/22609> (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

Modern megfelelőik ellátják a kiképzést, hírszerzést, logisztikát, harci tevékenységet és a Dél-Afrikában kulcsfontosságú őrzés-védelmet is.³⁹ Az egyik ilyen csúcsszervezet volt az exkommandós Eeben Barlow által alapított, 1999-ig fennálló, modellértékű Executive Outcomes, amely a Dél-Afrikában az apartheid alatt felduzzasztott és szalonképtelenné vált erőszakszervezetek leépítésével felszabaduló államnynt csatornázza be a magánszférába.

Az ötlet bevált, özönlöttek a korábbi bajtársak és az őket ellátó megrendelések, a költséghatékony orosz fegyverekkel ellátott társaság komoly katonai sikereket könyvelt el, például a Forradalmi Egyesült Fronttal szemben (Revolutionary United Front – RUF) Sierra Leonében.

A piac 1994 után vált nyitottá, az ország egyben ideális fejlesztő-, kísérleti- és bázis-terület. A legnagyobb cég a Paramount Group, amely nemzetközi szerepet is ellát.⁴⁰ Összességében Dél-Afrikában mintegy 9.000 biztonsági cég van 400.000 alkalmazottal, a tevékenységük gyakorlatilag a hagyományos magánbiztonsági tevékenységen kívül utcai és légi járőrszolgáltatást is ellátnak, a felszerelés -nagy átlagban- modern és átgondolt, a személyzetet megválógtatják⁴¹.

A szervezeteket a Magánbiztonsági Ipar Szabályozó Hatósága (Private Security Industry Regulatory Authority – PSIRA⁴²) felügyeli a 2001-es Magánbiztonsági Ipari Szabályozási törvény alapján (Private Security Industry Regulatory Act), valamint felméréseket végez és jogi szolgáltatást nyújt.

A fenyegetéseket látva az üzleti világ mellett az átlagos állampolgárok is egyre többször veszik igénybe a biztonsági cégek szolgáltatásait, amelyek kiterjedtek a közterületi rendőrségi tevékenység és a testőrség feladataira; technikai, élőerős, fegyveres, kutyás terület- és személyvédelem, kísérés, a kivonuló riadószolgálatot is magába foglaló komplex megoldások.⁴³ Egyes negyedek már inkább hasonlítanak középkori erődhöz, mint élhető lakónegyedekhez, a szolgáltatások gyakorlatilag annyira kiterjedtek, hogy nagyjából hat fő biztonsági őr jut egy rendőrré, többségük természetesen fegyvertelen, riasztó- vagy figyelőszolgálatot lát el.

³⁹ Kovács Gergely: Az Executive Outcomes tevékenysége Sierra Leonében, Hadtudományi Szemle, 5. évf, 2. sz. 2012.

http://epa.oszk.hu/02400/02463/00013/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2012_3-4_158-165.pdf (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

⁴⁰ South Africa's booming defense industry, CNN, 2010. 19. 17.

<http://edition.cnn.com/2010/WORLD/africa/09/17/south.africa.defense.industry/index.html> (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

⁴¹ Bigger than the army: South Africa's private security forces, CNN, 2013. 02. 08.

<http://edition.cnn.com/2013/02/08/business/south-africa-private-security> (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

⁴² Private Security Industry Regulatory Authority Home Site

<http://www.psir.co.za/psira/index.php/enforcement-legal-unit> (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

⁴³ PECZÖLI, Ákos: Outsourcing a válságkezelésben I. - Zsoldosok, Hadtudományi Szemle, 5. évf, 2. szám. 2012. http://epa.oszk.hu/02400/02463/00013/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2012_3-4_333-349.pdf (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

A területi beavatkozó egységek megjelenéskor azonban a polgárbarát jelleget nem kell kiemelni; a vevői elvárás szerint a járókocsik és az állomány felszerelése inkább emlékeztet a különleges erőkre, mint az európai fogalmak szerinti biztonsági őrre.⁴⁴

A hagyományos technikai fejlesztések sem álltak le, Dél-Afrika a saját jármű- és fegyveripar eredményeként piacra dobta a Marauder páncélozott gépkocsit⁴⁵ (amely némileg utánérzése az apartheid-korszak rettegett bevetési Casspir járművének⁴⁶), rengeteg gépjármű átalakító cég létezik⁴⁷ és az álló helyzetben levő gépjárművek elleni támadások ellen kifejlesztették a lángszórót.⁴⁸

A társaságok jelentőségére a 2010-es labdarúgó-világbajnokság derült újra fény, a nemzetközi magánbiztonsági támogatás nélkül a teljes őrzés-védelem nagyjából megoldhatatlan lett volna.

ÖSSZEFOGLALÁS

Történelmének örökségeként a Dél-afrikai Köztársaság mindennapjainak állandó részét képezi a magas bűnözési ráta.

Az országban már a komoly biztonsági kihívás szintjét eléri a szervezett bűnözés tevékenység, továbbá a lakosság biztonságérzetét rombolják az élet-, személy-, vagyon-, és a természeti értékek ellen elkövetett bűncselekmények.

A bűnözés kezelésére és megállítására az apartheid után létrehozott SAPS nem képes maradéktalanul, a fizetőképes keresletet jelentő tehetősek rendszerint magánbiztonsági szolgáltatók útján is gondoskodnak védelmükről.

A jövőbeli kilátások alapján az ország gazdasági növekedésből származó jövedelmének egyenlőbb, problémaorientált elosztása jelenthet megoldást a bűnözés okainak legálábbis részleges megszüntetésével.

Kulcsszavak: Dél-Afrika, bűnözés, szervezett bűnözés, emberölés, szexuális erőszak, orvvadászat.

Keywords: South Africa, criminality, organized crime, homicide, rape, poaching

⁴⁴ PECZÖLI, Ákos: Outsourcing a válságkezelésben II. - Modern zsoldosok, Hadtudományi Szemle, 5. évf, 2. szám, 2012.

http://epa.oszk.hu/02400/02463/00013/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2012_3-4_350-362.pdf (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

⁴⁵ Paramount Group Home Site <http://www.paramountgroup.biz/marauder.html> (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

⁴⁶ Casspir Mine resistant ambush protected vehicle <http://www.military-today.com/apc/casspir.htm> (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

⁴⁷ South Africa Armored Group Llc. Home Site <http://www.armoredcars.com/south-africa-armored-cars.php> (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

⁴⁸ Flamethrower now an option on S. African cars, CNN, 1998. 12. 11. <http://edition.cnn.com/WORLD/afrika/9812/11/flame.thrower.car/> (letöltés ideje: 2014. 05. 04.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

FELHASZNÁLT IRODALOM, HIVATKOZÁSOK

- 1) THOMPSON. Leonard: A History of South Africa, Yale University Press, London, 2001. ISBN: 978 0 300 08776 5
- 2) GÖNCZÖL, Katalin (szerk.): Kriminológia – Szakkriminológia, Complex Kiadó, Budapest, 2013. ISBN: 978 963 224 892 9
- 3) Hadtudományi Lexikon A-L, szerk.: Szabó József, Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest, 1995. ISBN: 963 04 5226 x
- 4) Hadtudományi Szemle
- 5) UNODC: Global Study Homicide 2013.
- 6) FAS.org
- 7) WWF
- 8) Greenfo
- 9) CNN
- 10) The New Observer
- 11) The Guardian
- 12) The Telegraph
- 13) Gondola.hu
- 14) Index
- 15) MNO
- 16) MTI